

TOLERANCJA

STUDIA I SZKICE

Tom XVI

RADA NAUKOWA SERII:

Marek S. Szczepański – Przewodniczący Rady Naukowej
(Uniwersytet Śląski w Katowicach)

Romuald Derbis (Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie)

Wojciech Świątkiewicz (Uniwersytet Śląski w Katowicach)

Anna Śliz (Uniwersytet Opolski w Opolu)

Adam Regiewicz (Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie)

Piotr Kwiatkowski (Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej
w Warszawie)

ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

Adam Rosół – Redaktor Naukowy

Beata Pawlica – Zastępca Redaktora Naukowego

Justyna Tomczyk – Sekretarz Redakcji

LISTA RECENZENTÓW:

Jan Burzyński

Andrzej Niesporek

Urszula Swadźba

Wojciech Świątkiewicz

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

TOLERANCJA
STUDIA I SZKICE

Redakcja naukowa serii
Adam ROSÓŁ
Marek S. SZCZEPAŃSKI

Tom XVI

Częstochowa 2011

Redaktorzy naukowi
Adam Rosół
Marek S. Szczepański

Redaktor naczelny wydawnictwa
Andrzej Miszczak

Redakcja językowa tekstu, skład i łamanie
Oficyna Wydawnicza Edytor.org
Lidia Ciecierska

Korekta
Zofia Ciecierska
Joanna Hatłas-Czyżewska

Projekt okładki
Sławomir Sadowski

PISMO RECENZOWANE

Podstawową wersją periodyku jest wersja papierowa

© Copyright by Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie
Częstochowa 2011

ISBN 978-83-7455-254-7

ISSN 1734-2155

Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego
Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie
42-200 Częstochowa, ul. Waszyngtona 4/8
tel. (0-34) 378-43-29, fax (0-34) 378-43-19
www.ajd.czest.pl
e-mail: wydawnictwo@ajd.czest.pl

Spis treści

<i>Od redakcji</i>	7
Andrzej Tarnopolski	
<i>Tolerancja jako regulator życia społecznego</i>	11
Adam Regiewicz	
<i>Tolerancja wobec tożsamości medialnej</i>	28
Justyna Tomczyk	
<i>„Civil society” po polsku: historia pojęcia, znaczenie idei</i>	39
Anna Pierzchała	
<i>Demokracja parlamentarna we współczesnym świecie z perspektywy analizy transakcyjnej</i>	53
Anna Konert	
<i>Przestrzeń społeczna Uniwersytetu Trzeciego Wieku jako przykład realizacji zasady pluralizmu</i>	64
Anna Gronkiewicz	
<i>Spółdzielnie socjalne jako próba zwiększenia tolerancji w społeczeństwie obywatelskim</i>	85
Andrzej Szymański, Ewa Krzyżak-Szymańska	
<i>Stosowanie środków przymusu bezpośredniego w placówkach resocjalizacyjnych jako przejaw braku prawnej tolerancji państwa wobec zachowań agresywnych i autoagresywnych osób nieletnich</i>	96
Paulina Szeląg	
<i>Działalność Organizacji Narodów Zjednoczonych na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji kobiet w społeczeństwie obywatelskim</i>	114

Dorota Gębuś	
<i>Demokratyzacja życia rodzinnego – mężczyzna w nowej roli społecznej</i>	132
Zbigniew Łęski	
<i>Edukacyjne aspekty cyberprzestrzeni w przestrzeni społecznej XXI wieku</i>	147
Ewa Krzyżak-Szymańska, Andrzej Szymański	
<i>Zachowania młodzieży w Sieci i ich wpływ na społeczne funkcjonowanie w klasie</i>	157
Agata Woźniak-Krakowian	
<i>Bezdomność i jej problemy</i>	174
Aneta Zacharjusz	
<i>Wybrane fragmenty raportu ewaluacyjnego z badań przeprowadzonych w ramach projektu: „Rozwiń swoje możliwości”</i>	192
Barbara Kowalska	
<i>Włóczędzy, chorzy i żebracy – przykłady marginalizacji w wybranych średniowiecznych przekazach hagiograficznych</i>	212
Edmunda M. Jonczyk-Rosół	
<i>Etatyzm jako remedium na problemy społeczne w świetle poglądów Zofii Daszyńskiej-Golińskiej</i>	231
Varia	
Dorota E. Ortenburger, Małgorzata K. Szerla	
<i>Migrena u ucznia. Wybrane problemy funkcjonowania w środowisku szkolnym</i>	244
Marzenna Sikora	
<i>Diagnoza: Choroba nieuleczalna</i>	254
Anna Pękala	
<i>Recenzja książki Edyty Skoczylas-Krotli „Język i walory edukacyjne czasopism katolickich dla dzieci”</i>	270
<i>Noty o autorach</i>	272
Warunki publikacji	

Od redakcji

Oddajemy do rąk Czytelników kolejny tom rocznika „Tolerancja” zawierający kilkanaście artykułów, których tematyka oscyluje wokół analizy procesów partycypacji i jej braku w demokratycznych społeczeństwach. W pierwszej kolejności został zamieszczony tekst autorstwa **Andrzeja Tarnopolskiego** o tolerancji pełniącej rolę regulatora życia społecznego. Autor, podkreślając niejednoznaczność pojęcia tolerancji, wskazuje na trzy jego konotacje. Wyróżnia tolerancję światopoglądową, techniczną i tolerancję jako specyficzny stopień swobody wpisany we wszelkie procesy i zjawiska tworzące naszą rzeczywistość. W przestrzeni społecznej tolerancja pełni rolę regulatora przebiegu procesów, przyczyniając się do ograniczenia konfliktów. W następnym tekście **Adam Regiewicz** ukazuje konsekwencje, jakie dla możliwości wystąpienia postawy tolerancji mają ponowoczesne zmiany tożsamościowe, polegające na transformacji tradycyjnej tożsamości w tożsamość negocjowaną, hybrydową. Taka tożsamość, a właściwie jej brak, uniemożliwia kształtowanie postawy tolerancji, która warunkowana jest określoną identyfikacją podmiotową. **Justyna Tomczyk** podjęła próbę przybliżenia historii i znaczenia idei społeczeństwa obywatelskiego na gruncie filozofii i socjologii. Autorka zmierza do zdefiniowania pojęcia i przedstawienia idei społeczeństwa obywatelskiego, co stanowi punkt wyjścia do opisu polskiego *civil society*. Analiza przeprowadzana jest w kontekście procesów zmian społecznych po 1989 roku. Kolejny tekst, którego autorką jest **Anna Pierzchała**, poświęcony został odpowiedzi na pytanie, czy we współczesnym świecie możliwe jest w pełni świadome uczestnictwo w życiu obywatelskim? Jako narzędzie charakterystyki w artykule wykorzystana została koncepcja analizy transakcyjnej, jednego z nurtów współczesnej psychologii. Autorka zgłę-

bia sposoby przekazywania treści przez media, które stanowią główne źródło informacji w społeczeństwie, oraz osobowościowe uwarunkowania zaangażowania społecznego, w tym udziału w wyborach parlamentarnych. Anna Konert studiuje uczestnictwo i aktywność słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku, która to aktywność wzbogaca różnorodność społeczną i stanowi przykład myślenia i działania w kategoriach pluralistycznych. Autorka wykorzystwała do analizy niektóre z wątków myśli społecznej Pierre'a Bourdieu jako perspektywy teoretycznej dla podjętego tematu. Sposób zorganizowania i funkcjonowania poszczególnych placówek UTW powoduje zdolność do generowania przez tę instytucję kapitału społecznego. Inną instytucję, o dłuższej tradycji, bada **Anna Gronkiewicz**. Jej zdaniem spółdzielnie socjalne stanowią jedną z form działania podmiotów społeczeństwa obywatelskiego. W publikacji przedstawiono uwarunkowania prawne działalności spółdzielni socjalnych z uwzględnieniem ich roli w zwiększaniu tolerancji i znaczenia w walce z wykluczeniem społecznym w społeczeństwie obywatelskim. W kolejnym artykule **Andrzej Szymański i Ewa Krzyżak-Szymańska** analizują prawne podstawy stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec osób nieletnich. W tekście opisano kształtowanie się zasad odpowiedzialności i postępowania z nieletnimi w aspekcie historycznym, jak również przedstawiono rodzaje, przypadki, zasady oraz sposoby użycia środków przymusu na terenie zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich i młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii. Natomiast **Paulina Szelağ** przedstawia działalność Organizacji Narodów Zjednoczonych na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji kobiet w świecie. Ukazuje także pozytywne aspekty funkcjonowania organizacji pozarządowych, pomocnych przy upowszechnianiu wiedzy z zakresu zwalczania dyskryminacji kobiet w społeczeństwie obywatelskim. W swoim artykule **Dorota Gębuś** podejmuje problematykę przemian, jakie zachodzą w pełnieniu rodzinnych ról społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem roli męża/partnera, ojca. We współczesnych rodzinach mamy okazję obserwować upowszechnianie się sposobu wypełniania funkcji małżeńskich i rodzicielskich jako współpracy pomiędzy partnerami relacji.

Przedmiotem namysłu w dwóch kolejnych tekstach jest społeczeństwo sieciowe z tak charakterystyczną jego cechą jak Internet. Autor pierwszego z nich, **Zbigniew Łęski**, koncentruje swoją uwagę na edukacyjnych aspektach cyberprzestrzeni. Ze względu na to, że stała się ona realnym fragmentem otaczającej nas przestrzeni społecznej, konieczne wydaje się wprowadzenie modyfikacji oraz nowych rozwiązań do istniejącego procesu dydaktycznego, tak aby młody człowiek był do tych zmian przygotowany i mógł aktywnie i bezpiecznie uczest-

niczyć w cyberprzestrzeni. Natomiast autorzy drugiej publikacji, **Ewa Krzyżak-Szymańska** i **Andrzej Szymański**, na podstawie badań zrealizowanych wśród uczniów klas szóstych szkoły podstawowej i klas trzecich gimnazjum województwa śląskiego, analizują zależności pomiędzy korzystaniem wspomnianych młodych ludzi z Internetu, a ich pozycją społeczną w klasie. Uzyskane dane wskazują na zależność pomiędzy uzależnieniem od Internetu a brakiem kontroli rodzicielskiej i pozycją socjometryczną w klasie. **Agata Woźniak-Krakowian** zgłębia problem bezdomności w świetle literatury przedmiotu, opisuje różnego rodzaju ujęcia bezdomności, jej rodzaje, klasyfikacje, przyczyny, skutki, formy pomocy oraz problemy egzystencjalne osób nią dotkniętych. Z kolei **Aneta Zacharjusz** w swoim tekście nawiązuje do tematyki zagrożenia wykluczeniem społecznym. Prezentuje fragment badań przeprowadzonych w ramach projektu „Rozwiń swoje możliwości” na grupie osób bezrobotnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój. Zgromadzone dane jednoznacznie wykazują, że realizacja podobnych projektów zapewnia zdecydowaną poprawę dostępu do zatrudnienia ludziom zagrożonym wykluczeniem społecznym. Problemem marginalizacji w aspekcie historycznym zajmuje się **Barbara Kowalska**, analizując procesy wykluczania jednostek czy grup ze średniowiecznych społeczności przełomu XIII i XIV stulecia. Podstawą wykluczania ze zorganizowanych społeczności ludzi jest to, że w mniejszym bądź większym stopniu łamią oni ustalony porządek społeczny. Granica zaś między społeczeństwem a jego marginesem bywa często, przynajmniej w przekazach hagiograficznych, trudno uchwytna. Ostatnim tekstem odnoszącym się do podstawowej tematyki niniejszego tomu jest artykuł **Edmundy M. Jonczyk-Rosół**. Autorka omawia poglądy Zofii Daszyńskiej-Golińskiej w kwestii polityki społecznej, która w imię tendencji wspólnotowych poszukiwała argumentów na rzecz uzasadnienia wpływowej roli państwa w różnych dziedzinach życia społecznego. Dzięki temu przywraca znaczenie sprawiedliwości społecznej, nie przeciwstawiając się liberalnej wolności procesów gospodarczych.

W części *Varia* pomieszczone zostały dwa teksty dotyczące choroby. Jeden to psychologiczne studium funkcjonowania uczniów z bólem migrenowym **Doroty E. Ortenburger** i **Malgorzaty K. Szerli**, w którym autorki wskazują na konieczność objęcia takich dzieci specjalistyczną opieką przeciwbólową. Uwidaczniają, że u dzieci starszych i dorastających (adolescentów) coraz większe zastosowanie znajdują: terapia poznawczo-behawioralna, wizualizacje i techniki relaksacyjne. Psychoedukacja, obejmująca zarówno samego pacjenta, jego rodzinę, jak i szkolne środowiska (nauczycieli, wychowawców, a także rówieśników) wydaje się być niezbędnym uzupełnieniem szeroko pojętej terapii. Z kolei

Marzenna Sikora, podejmuje trudny problem przekazywania pacjentom, że ich choroba jest nieuleczalna, dokonuje przeglądu stanowisk zawartych w pracach z różnych dziedzin: medycyny, filozofii, socjologii, psychologii, poszukując odpowiedzi na pytania: kiedy i w jaki sposób powiedzieć pacjentowi prawdę. Tom zamyka recenzja książki Edyty Skoczył-Krotli „Język i walory edukacyjne czasopism katolickich dla dzieci” autorstwa **Anny Pękali**. Przedstawiona w książce problematyka wydaje się potwierdzać sugestie zawarte w pierwszym tekście A. Tarnopolskiego o tolerancji jako o zasadzie organizującej i przenikającej wszystkie aspekty rzeczywistości społecznej.

Zachęcając do lektury zamieszczonych prac, prosimy o ewentualne uwagi oraz o przesyłanie tekstów do, mamy nadzieję, kolejnych tomów *Tolerancji*.